

LUND UNIVERSITY

Avnationaliserade stater och globala konstellationer : Magnus Wennerhag intervjuar Saskia Sassen

Sassen, Saskia; Wennerhag, Magnus

Published in:
Fronesis

2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Sassen, S., & Wennerhag, M. (2006). Avnationaliserade stater och globala konstellationer : Magnus Wennerhag intervjuar Saskia Sassen. *Fronesis*, (22-23), 147-157. <http://eurozine.com/pdf/2006-11-20-sassen-sv.pdf>

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Saskia Sassen, Magnus Wennerhag

Avnationaliserade stater och globala konstellationer

En intervju med Saskia Sassen

Magnus Wennerhag: Utifrån ett längre historiskt perspektiv, hur kan man idag förstå skillnaden mellan liberalismens retorik — liberalism som politisk ideologi — och den liberaldemokratiska statens faktiska sätt att fungera?

Saskia Sassen: Jag skulle peka på två aspekter. För det första liberalismens historiskt djupa förankring i en rad specifika omständigheter. Viktigast är köpmännens och fabrikanternas kamp för olika friheter gentemot kronan och aristokratin, och deras användande av marknaden som en institutionell ram som gav deras krav både kraft och legitimitet. Anlägger man ett sådant perspektiv borde ju liberalismen ha försvagats. Det som ändå räddade den var keynesianismen — ett socialt projekt som utsträcktes till hela samhället. Det är det här som dagens kris handlar om. Keynesianismen har angripits av nya aktörer, inte minst delar av den politiska eliten. Det som händer idag är å ena sidan att liberalismen också som ideologi objektivt sett tynar bort och i dess ställe ser vi nyliberalism, attacker mot välfärdsstaten och så vidare. Å andra sidan försvagas de strukturella förutsättningarna för keynesianismen. Därmed har förutsättningarna för kampen förändrats. Dagens ledord är demokratiskt deltagande och representation. De som reser sådana krav åberopar sällan liberalismen. Om vi försvarar liberalismen sker det snarare defensivt — för att kritisera nyliberalism, fundamentalism eller despotism. Detta är inte alltid detsamma som att försvara den klassiska liberalismen, som ursprungligen var ett försvar för rättigheterna hos den framväxande egendomsägande klassen. Men det är de bästa delarna av en doktrin som handlade om kampen mot kronans och adelns despoti.

MW: I din nya bok¹ beskriver du den amerikanska statens utveckling som allt annat än liberal. Är detta en mer allmän utveckling som man även kan se exempel på i andra länder?

SS: Om vi betraktar frågan teoretiskt skulle jag säga att vi kommer att få se en motsvarande utveckling i liknande liberaldemokratiska länder. Det vill säga i länder som för en alltmer nyliberal socialpolitik, som urholkar makten hos sina lagstiftande församlingar och som utvidgar, värnar eller privatiserar presidentmakten eller regeringschefernas staber. Dessa trender kommer att göra sig gällande i länder med en situation som liknar den amerikanska, även om formen och innehållet naturligtvis kommer att variera från fall till fall. Jag skulle vilja påstå att Blairs regering i Storbritannien, i synnerhet sedan Irakkriget, tydligt har rört sig i denna riktning. Istället för att låta sig vägledas — och disciplineras! — av det parlamentsbaserade kabinettet har Blair skapat sig ett parallellt "kabinett" på Downing Street. Det är oftast där han söker råd och bekräftelse för sina beslut. Detta kan också vara en förklaring till att några ledande personer i det verkliga kabinettet har avgått: exempelvis Robin Cook och Clare Short. Allt detta är välbekant och har diskuterats flitigt i

Storbritannien. Jag skulle samtidigt säga att Berlusconis styre — även om det uppfyllde några av dessa kriterier — var en följd av den politiska apparatens korruption och manipulation snarare än av den mer systematiska utveckling jag talar om.

MW: I Sverige har det traditionellt socialliberala partiet under senare år föreslagit att invandrare måste visa att de har tillräckliga svenskkunskaper genom ett språktest för att kunna bli medborgare. Partiet har överlag drivit en mer paternalistisk politik, med krav på "hårda tag mot brott", ökad disciplin i skolan och så vidare. Detta har framför allt varit riktat mot invandrare. Folkpartiets danska systerparti, som sitter i regeringsställning, har gått ett steg längre och gjort det ännu svårare att bli medborgare i Danmark. Om man talar om liberalismen som politisk ideologi, genomgår den idag en kris eller är det snarare så att den anpassar sig till den rådande ordningens (ekonomiska, politiska och juridiska) förutsättningar?

SS: Jag skulle vilja säga att den traditionella liberalismen befinner sig i kris. Eller åtminstone att den är hårt ansatt, såväl av regeringar, mäktiga ekonomiska aktörer och traditionella samhällssektorer som de fundamentalistiskt evangeliska grupperna i USA. Varför skulle den vara för evigt? Inget varar för evigt, med undantag för den katolska kyrkan, skulle jag tro. Men för att bestå måste den ständigt återskapa sig. Detta betyder inte att de politiska system som är baserade på demokratiskt deltagande kommer att gå under. Det förhåller sig snarare tvärtom. Den klassiska liberala formen är dock utsatt för tryck. Det är kanske mer relevant att fråga sig huruvida staten i länder som USA är liberal, eller om den någonsin har varit det. Liberal politik må ha genomförts och under vissa perioder inpräntade lagstiftningen liberala normer i statsapparaten. Men sådana normer har inte alltid varit bestående. Idag bevittnar vi nya sammanbrott. När det gäller frågorna om invandring som du tar upp pågår detta också i USA, där det till och med lagts förslag om att kriminalisera "papperslös" invandring. Detta är något nytt.

MW: Upptäckten av "den sociala frågan" och arbetarrörelsens framväxt kring förra sekelskiftet kom på ett grundläggande sätt att omdefiniera politikens förutsättningar. Detta fick liberalerna att anamma en mer inkluderande syn på medborgarskapet, för att ge plats åt de klasser och politiska subjektiviteter som tidigare hållits utanför. Det skapades nya sätt att med statens hjälp kanalisera samhällskonflikterna. Mot bakgrund av denna "inkluderande liberalism" — hur kan vi förstå hanteringen av dagens "sociala fråga"? Hur kan man inkludera de grupper som utesluts från eller marginaliseras i dagens ekonomiska kretslopp, och de politiska subjektiviteter som skapats av dessa processer?

SS: Detta är en central fråga. Den belyser som få andra den liberala statens försämrade kapacitet att hantera den sociala frågan, om vi utgår från det slags liberalism som har växt fram under de senaste tjugo–trettio åren och den miljö som dagens liberala stat verkar i.

I min nya bok visar och argumenterar jag för att det formella politiska systemet i allt mindre utsträckning rymmer de verkliga politiska processerna. Därför blir politikens ickeformella former och platser allt viktigare. Här är väl de olika formerna av gatupolitik mest välkända. Man kan demonstrera mot polisbrutalitet även om man är papperslös invandrare eller turist som besöker en vän. Jag är särskilt intresserad av hur kulturella händelser under vissa tider och på vissa platser kan bli politiska. Idag har till exempel gatucirkusen eller paraderna blivit en politisk form, som de afrokaribiska paraderna i London och

New York eller prideparaderna i alltfler städer runtom i världen. När mödrarna vid Plaza de Mayo tog plats framför maktens boningar i Buenos Aires under militärdiktaturens dagar, för att kräva sina försvunna söner och döttrar åter, gjorde de det som mödrar och inte som medborgare i formell bemärkelse. På detta sätt var de politiskt ickeformella aktörer, eftersom "mor" rent juridiskt är en privat kategori och inte en politisk. Jag tror att det var just det faktum att de var mödrar som skyddade dem, eftersom de som medborgare skulle ha brutit kontraktet mellan medborgare och stat och förmodligen hamnat i fängelse.

Det finns två andra poänger som är viktiga för min analys. För det första rummets roll. Det finns platser som skapar särskilt goda möjligheter. Som jag ser det är de stora och stökiga städerna — särskilt de globala städerna — sådana platser.

För det andra menar jag att det multinationella företaget — som är en juridisk person — idag också fungerar som en ickeformell politisk aktör. Den gör det i en tid när ekonomins globalisering tvingar nationalstaterna att förändra några av sina centrala lagar och regleringar för att kunna erbjuda dessa företag ett globalt rum att verka i. De multinationella företagen utsätter regeringarna för en massa påtryckningar för att få sin vilja igenom. De är i allra högsta grad ickeformella politiska aktörer. Om jag får göra en mer teoretisk poäng skulle jag säga att detta pekar mot något som under en längre tid varit centralt i min egen forskning: den mångfacetterade karaktären hos många av de framväxande sociala formerna. Dessa nya sociala former kan omfatta både dem vi betraktar som "good guys" och dem som vi tycker är "bad guys".

MW: Du nämner några av de subjektiviteter som verkar på vad du uppfattar som nya politiska platser. Om man ska inkludera dem som är utanför, kräver det på ett liknande sätt att man skapar ett nytt slags rättigheter?

SS: Detta berör en central dynamik som är svårfångad och ofta hamnar i skuggan av hatet och passionerna i en viss tid. Några av de viktigaste medborgerliga rättigheterna som uppnåtts i våra västerländska samhällen är resultat av kamper för att inkludera dem som varit missgynnade, diskriminerade eller helt enkelt utanför. Kvinnornas rösträttskamp är ett bra exempel, liksom varje kamp som utkämpas av medborgare i minoritet — exempelvis de svarta i USA. På samma sätt förhöll det sig med de medeltida köpmännens kamper, som handlade om rätten att skydda sin egendom från kungens, adelns och kyrkans övergrepp. Särskilt om man tittar på invandringens historia i Västeuropa kan man se hur kamperna för att inkludera dem som var utanför mycket mer än i USA kom att stärka medborgerligheten. I Europa är det medborgerliga betydelsefullt och inkluderingen av de utanförstående har alltid varit en viktig fråga. I USA, med dess *laissez faire*-inställning, har hållningen snarast varit den motsatta: "Vill du komma in? Ok. Men från och med nu får du klara dig på egen hand." Detta är naturligtvis en förenkling med tanke på den rasism som frodats i USA och som tog sin början med rashatet mot irländarna. Men i Europa har också inkluderingen av de utanförstående inneburit tillgång till offentlig sjukvård och andra offentliga verksamheter, utifrån en vettig uppfattning om integration. Detta är naturligtvis också en väldig förenkling, men på en övergripande nivå finns dessa skillnader. Följden blev att de europeiska länderna var tvungna att uppfinna nya administrativa metoder och ofta stifta nya lagar för att kunna hantera dessa frågor. Men det var något som kom alla till del, eftersom det stärkte rätten till offentliga nyttigheter. I USA har vi inte haft någon sådan utveckling.

Det handlade om hårt arbete. I min forskning poängterar jag att dessa kamper — för att inkludera eller för att skapa nya administrativa metoder och nya lagfästade rättigheter — var en fråga om *skapande*. I dag tycks vi snarare handla som konsumenter, som i anti-invandringpolitiken. Om ingen färdig lösning väntar på butikshyllan, finns det ingen lösning alls. Vi har förlorat den traditionella innebörden av "skapandet".

Det politiska arbetet bedrevs ofta av de minoriteter som kämpade för erkännande och inkludering. Men för det mesta deltog också engagerade grupper, politiker och aktivister som tillhörde landets majoritet men som såg värdet i att inkludera snarare än att stänga ute. Återigen kan man konstatera att några av våra viktigaste rättigheter har sprungit ur denna historia av kamper som fördes av de missgynnade eller av dem som hade politiska ideal som marginaliserade dem, oavsett i vilken mån de var en del av det dominerande samhället.² Jag vill gärna understryka att dessa kamper inbegrep arbetet med att skapa rättigheter — ofta faktiskt att skapa nya rättigheter. Det handlade inte bara om att be om att inkluderas genom de befintliga rättigheterna eller att be om en större andel av statskassans resurser. Att inkludera dem som var utanför innebar att "skapa nya" rättigheter, framför allt medborgerliga och sociala rättigheter. Historiskt skedde detta i ett städernas Europa.

Idag är landskapet förvirrande, eftersom vi inte kan se alla element; saker och ting är liksom tillslutna. Vi måste upptäcka de kamper och diskussioner som innebär möjligheter att skapa nya rättigheter. För mig handlar det om invandningsfrågor, men också om medborgare som utsätts för rasism, om bögar, flator och queer, och om de som ägnar sig åt politiskt oliktankande i en tid då staterna uppnått exceptionellt stor makt. Dessa kamper och frågor skulle kunna materialisera sig genom att man skapade nya rättigheter.

MW: Föreställningen om den privata sfären — såväl hemmet som marknaden — har länge varit en måltavla för kritik. Både radikala teoretiker och sociala rörelser har ansett att denna föreställning döljer och legitimerar maktskillnader och orättvisor. Innebär de allt vanligare kränkningarna av den personliga integriteten — genom övervakning, moralpolitik med mera — att vi idag rör oss mot en situation där ett annat slags privat sfär måste konstrueras, där kritiken mot uppdelningen mellan privat och offentligt spelat ut sin roll? Eller tror du att uppluckringen av gränsen mellan det privata och det offentliga öppnar upp för nya möjligheter?

SS: Detta är en komplex fråga som jag ägnar mycket tid åt att reda ut i min bok. Jag håller med — som historisk konstruktion är denna uppdelning utsatt för påfrestningar. Och det beror inte bara på övervakningsteknologier och att de rättigheter som värnar den personliga integriteten urholkas. Det är inte heller tillräckligt att förklara dessa förändringar genom att säga att det personliga är politiskt och en mötesplats för en mångfald av asymmetrier. Alla dessa aspekter är en del av bilden, men samtidigt har de på ett eller annat sätt funnits med under en längre tid.

Vad är då annorlunda, eller specifikt för den omvandling som sker idag? Jag skulle säga att det mest grundläggande är en förändring av den logik som strukturerar uppdelningen mellan privat och offentligt. När den uppstod hade den ett särskilt syfte: det handlade om marknadernas utbredning och kampen mot kronans absoluta makt.

Min fråga är därför: vilken logik ligger bakom dagens förändringar? Det är omöjligt att reda ut den frågan här, men jag kan skissera hur jag har försökt

besvara den frågan. För det första innebär den verkställande maktens privatisering en grundläggande omkastning av förhållandet mellan stat och medborgare — och mellan offentligt och privat. Det blir allt svårare att avkräva den verkställande makten ansvar och skyddet av medborgarnas privata sfär blir alltmer uppluckrat. För det andra är detta uppluckrade integritetsskydd bara ett exempel bland många på försämrade medborgerliga rättigheter (det vanligaste är de försämrade sociala rättigheterna).

För det tredje har marknadssfären stärkts enormt, fast med ett oväntat resultat: en större autonomi som gör det möjligt för mäktiga ekonomiska aktörer — främst globala företag — att handla som ickeformella politiska aktörer. Jag kopplar sedan detta till min analys av hur företagens avnationaliserade, partiella och specialiserade egenskaper förs in i den nationella politiken. Företagen orienteras bort från traditionellt nationellt uppsatta målsättningar i riktning mot avnationaliserade globala målsättningar. Det senare gäller särskilt företagsstyrelserna. Jag diskuterar en rad andra frågeställningar, däribland den ökade användningen av företagslagstiftning för att påverka marknadens sätt att fungera. Marknader är inga naturliga inslag: de görs till institutioner. Och idag sker detta på ett speciellt sätt.

MW: Vilka konsekvenser får den ökande användningen av privata juridiska tekniker och institutioner (som privata skiljedomstolar), ett ökat privat normskapande och en allmän ökning av de privata institutionernas makt om man ser till de grundläggande liberaldemokratiska värderingarna och möjligheterna till demokratiska styrelseformer?

SS: Man kan tala om två konsekvenser. Den ena är att det traditionella nationalstatsprojektets centripetala kraft börjar upphävas, åtminstone delvis. Centrum är inte längre lika kraftfullt som det en gång var, även om det aldrig har varit det i absolut bemärkelse, utan alltid på ett ofullständigt sätt och med mycket läckage. Resultatet har blivit en upplösning av de normativa ramarna, balansen mellan makt och sårbarhet och andra goda ting hos de liberala demokratierna. Vi har fortfarande systemen, institutionerna och demokratin, men de har allt mindre betydelse. I USA röstar vi fortfarande, men det har allt mindre betydelse. Först föll röstetalen, som nu ligger strax under hälften av den röstberättigade befolkningen. Och med Bushadministrationen inleddes ytterligare en upplösningssfas, med ett omtvistat val som fick avgöras genom högsta domstolens dekret. Det valet avslöjade också att röstningsmaskinerna i fattiga svarta områden var så pass defekta att många av deras röster aldrig räknades, inte heller i tidigare val.

Som jag ser det antyder statsapparatusens inre omvandling — ett ökat avstånd och en ökad asymmetri mellan den verkställande och den lagstiftande makten — att den "liberala demokratin" håller på att upplösas. Återigen ska det påpekas att USA är ett extremt uttryck för denna upplösning. I Sverige har vi fungerande institutioner, liksom i många andra europeiska länder. Förändringen av uppdelningen mellan offentligt och privat, som jag talade om tidigare, är ett annat tecken på den liberala demokratis upplösning.

När det gäller de system som du tar upp i din fråga — det vill säga system som grundas i privatiserade "juridiska" processer — bottnar de i en explosiv utveckling inne i de liberala demokratierna. Det rör sig om ett slags underjordisk explosion där vi bara ser de ytliga efterskalven, och de flesta människor känner knappt av dem. I min bok går jag på djupet i dessa frågor. Det är svårt att med några korta exempel ge en bild av allt detta, eftersom det rör sig om ett otal — jag har funnit över hundra — små och specialiserade

juridiska system. De är ofta osynliga för dem som inte direkt är del av dem, och deras verksamhetsfält ligger åtminstone delvis utanför nationalstaten. De är oftast begränsade snarare än allomfattande och för det mesta privata.

Till detta ska man nog lägga de nya övernationella och globala system som börjar underminera den centrala auktoritet och den centripetala kraft som utmärkte nationalstaten och nationalstatsprojektet. I detta nya landskap finner vi också ickeformella globala system, som inte är integrerade i den institutionaliserade mellanstatliga eller övernationella världen. Det kan till exempel röra sig om diverse globala aktivistnätverk — för miljöfrågor, social rättvisa, mänskliga rättigheter och så vidare. Hit räknar jag också framväxten av subjektiviteter som inte är inneslutna av nationen, utan flödar över nationsgränserna. En del av allt detta är verkligen positivt, eftersom det avnationaliserar det nationella. De globala systemen innefattar med andra ord nätverk som enligt min mening är både positiva och negativa.

Men detta innebär också början till en underminering av den grundläggande arkitektur som kännetecknar de liberala demokratier som bygger på medborgarnas deltagande. Helt klart har dessa trender slagit ut tydligare i vissa länder än i andra.

MW: Suverän makt kan förstås som statssuveränitet men också som folksuveränitet — det vill säga folkets kollektiva självförverkligande, till skillnad från en rent territoriell kontroll. Kan man se olikheter i hur avnationaliseringen påverkar dessa olika former av suveränitet?

SS: I alla de konstitutioner som antagits under 1990-talet finns en revolutionär klausul — i länder som Argentina, Brasilien, Uruguay, Sydafrika, de östeuropeiska länderna samt några andra. Detta har mycket litet uppmärksammats, vilket förvånar mig. Det som står i denna klausul är att suveränen — det vill säga staten, för att använda folkrättslig terminologi — även om den är demokratiskt vald inte kan göra anspråk på att vara sitt folks exklusiva representant i internationella forum. Bakom denna klausul finns krav från en rad olika grupper som inte vill smälta samman med det slags kollektiva identitet som staten representerar. Det kan röra sig om ursprungsbefolkningar, alla sorters medborgare som befinner sig i minoritet, nya feministiska rörelser med en transnationell karaktär, politiskt olikänkande och säkert alla möjliga andra aktörer som håller på att ta form i detta nu.

Denna klausul är revolutionär i så motto att den går bortom och också ifrågasätter de franska och amerikanska revolutionernas främsta landvinning, nämligen antagandet att folket är suveränt och att suveränen är folket. Dessa tidigare revolutioners landvinning var avskaffandet av avståndet mellan folket och den förment gudomliga suveränen (staten).

Detta är för mig ett tecken på att suveräniteten håller på att omformas.

Med begreppet avnationalisering försöker jag att komma åt och synliggöra de olika dynamiker som förändrar suveräniteten, fast från insidan och så att säga mitt ibland gräsrotterna. Det handlar om mikroprocesser som orienterar det traditionella nationalstatsprojektet mot ett nytt globalt projekt. Den nationalstatliga politiken kanske fortfarande förs i det nationellas namn, men vissa delar av denna politik är inte längre nationell: politiken inriktas nu på att bygga globala system *inom* nationalstaten. Därav begreppet avnationalisering.

MW: Är det möjligt att urskilja några motmakter som arbetar för att återinföra den liberaldemokratiska statens grundläggande principer på global nivå? Tror du att den globala rättviserörelsens kritik av institutioner som WTO och IMF samt kraven på mer transparenta och demokratiska globala institutioner kan spela en positiv roll här?

SS: Ja, absolut. Jag tror att en central faktor är tanken att den verkliga liberala demokratin måste återknytas till statsapparaten. Den liberala staten har kidnappats av det nyliberala projektet, eller till och med av en sorts helt modern despoti. Då menar jag former av despoti som är mindre hårdhänta och som förmedlas mer effektivt genom propagandamaskinerier.

Jag föredrar nog den avnationaliserade staten. Jag är inte så förtjust i nationalistiska projekt.

En annan central faktor är det som jag talade om tidigare: att den formella politiska apparaten inrymmer allt mindre av den verkliga politiken och att detta leder till att ickeformella politiska aktörer och kamper får allt större betydelse. Jag ser hur detta blir allt vanligare.

Förutom vad jag tidigare sade om detta innebär dessa former av politik också ett slags avnationalisering av anspråken på rätten att kräva rättigheter. Och i andra änden finner vi en politik grundad på rätten till staden, vilket gör politiken mer gripbar och demokratisk samtidigt som den ytterligare avnationaliserar politiken. Det rör sig inte om en exklusiv lojalitet till staten, utan om en avnationaliserad politik.

MW: Titeln på din bok antyder att begreppet "konstellationer" spelar en central roll för dig. Kan du kort beskriva vad du menar med detta begrepp, och vilken roll det har i beskrivningen av dagens globala makthierarkier?

SS: Ett utmärkande drag i vår tid är tillväxten av en rad begränsade och tämligen specialiserade gränsöverskridande system. Deras uppgift är att styra en mängd processer både i nationalstaterna och mellan dem. Å ena sidan rör det sig om privata system som *lex constructionis* — ett privat "rättssystem" som gemensamt utvecklats av de stora ingenjörsföretagen för att kunna hantera den skärpta miljölagstiftning som finns i de länder där de verkar. Å andra sidan finner vi den första globala offentliga domstolen: Internationella brottmålsdomstolen. Den är inte del av det övernationella systemet och dess rättskipningsområde är de undertecknande staterna. Dessa system är väldigt olika och de blir allt fler. Enligt den senaste genomgången är de idag över 125 stycken. Att dessa system sprids innebär inte att nationalstaten kommer att upphöra, men väl att det nationella börjar nedmonteras.

Att betona denna mångfald av begränsade system går på tvärs med mycket av globaliseringslitteraturen. Den fokuserar i bästa fall på övergångsföreteelser — som IMF:s nya roll eller skapandet av WTO — snarare än omvandlingen i sig själv. Den faktiska dynamik som växer fram är långt mer djupgående och genomgripande än de båda organisationerna WTO och IMF, oavsett hur inflytelserika de är som fotsoldater. Snarare innebär dessa institutioner stora utvecklingsmöjligheter för en ny ordning — de utgör redskapen men inte den nya ordningen i sig själv.

De gränsöverskridande systemen utgörs av specifika konstellationer av territorier, maktformer och rättigheter. Dessa var tidigare en del av nationalstatliga och ibland också överstatliga institutioner. Under denna

framväxt av specialiserade konstellationer har de regler som en gång var grundläggande för nationalstatsprojektet en tendens att blandas med varandra. Deras framväxt och spridning får betydande konsekvenser även om utvecklingen har en begränsad omfattning. De har potential att på ett grundläggande sätt rubba de förhärskande institutionella systemen — nationalstaterna och det övernationella systemet.

Spridningen av specialiserade ordningar sker även inom statsapparaten. Jag menar att det idag är svårt att tala om en motsättning mellan *staten* — det vill säga *nationalstaten* — och *den* globala ordningen. Det vi ser är snarare en ny uppdelning inom statsapparaten, med en växande och alltmer privatiserad verkställande makt som rättar sig efter vissa globala aktörer, oberoende av alla nationalistiska fraser, samtidigt som den lagstiftande makten urholkas.

MW: Hur skulle du vilja säga att din teori påminner om eller skiljer sig från de teorier om globaliseringen som formulerats under de senaste åren? Jag tänker i första hand på två andra "stora berättelser" om globaliseringen som fått genomslag i den svenska debatten, nämligen de som Manuel Castells respektive Michael Hardt och Antonio Negri står för.

SS: Jag delar många av deras tankar, och känner dem också personligen. Det finns ett stort politiskt förtroende oss emellan. Men eftersom du frågar om de teoretiska skillnaderna, ska jag beskriva dem. Man kan säga att de främst har strävat efter att kartlägga den framflytande globala nivån. Det de ser hos det globala och den betydelse de tillmäter det instämmer jag i. Men mitt projekt har en annan karaktär.

Om jag ska fatta mig kort kan jag säga att mitt projekt under de senaste tjugo åren har varit att gå bortom det som självklart utgör den globala nivån och istället finna det globala långt under den nationella nivån. Därav mitt begrepp den globala staden, till exempel. Ett sätt att uttrycka det hela är jag gärna undersöker skuggterrängen kring våra grundföreställningar. Det "globala" har blivit en sådan grundföreställning på så vis att en rad platser, aktörer och dynamiker hamnat i skuggan av det. Min nuvarande forskning om den avnationaliserade staten — oavsett hur stark åternationaliseringen samtidigt är — är ytterligare ett exempel på det globala som inte vid första anblick är globalt. Jag intresserar mig för de sätt på vilka det globala kommer inifrån det nationella. Exempelvis är mycket av det globala kapitalet i själva verket ett avnationaliserat nationellt kapital. Strängt taget är det globala företaget ingen juridisk person. Däremot finns ett globalt rum där det verkar, ett globalt rum som är resultatet av att stater bit för bit har avnationaliserat sina nationella system. Detta krävde mycket arbete av över hundra stater. De mänskliga rättigheterna är ett annat exempel. När en domare eller målsägande åberopar de mänskliga rättigheterna, när ett rättsfall går upp i en nationell domstol, innebär detta delvis och på ett plan att det nationella rättssystemet avnationaliseras.

Detta pekar återigen på den mångfacetterade karaktären hos många av de nyckelbegrepp som jag har utvecklat för att kunna bedriva min forskning. Den avnationalisering som sker genom att globala företag ställer krav är mindre bra, medan den avnationalisering som sker genom att man tillämpar mänskliga rättigheter i nationella domstolar är mycket intressant — och för det mesta något positivt.

Detta är bara två exempel på hur jag arbetar. Det är något helt annat än att bara titta på det globala i sig. Att undersöka det globala företaget eller system för mänskliga rättigheter som globala yttringar är nödvändigt. Men detta måste

skiljas från hur denna möjlighet skapas. Jag är intresserad av skapandet, och jag tror att ett sådant synsätt också får politiska konsekvenser. Det finns möjligheter att föra en global politik genom de nationalstatliga institutionerna. Genom en sådan politik kommer vi naturligtvis att delvis avnationalisera staten, vilket jag för min del inte har några problem med, eftersom det samtidigt ger möjligheter att bygga en lokalt förankrad global politisk infrastruktur, att skapa en politik som hämtar kraften från lokala platser snarare än en världsstat.

---

¹ Saskia Sassen, *Territory, authority, rights: From medieval to global assemblages* (Princeton University Press 2006).

² Se Saskia Sassen, *Gäster och främlingar* (Daidalos 2001).

Published 2006–11–20
Original in English
Translation by Magnus Wennerhag
Contribution by Fronesis
First published in *Fronesis* 22–23 (2006)
© Saskia Sassen/Fronesis
© Eurozine